

Maak van afzondering de uitzondering

Commissie van Toezicht voor Jeugdinstellingen stelt vijfde jaarverslag voor in Vlaams Parlement

De Commissie, dat zijn 26 vrijwillige maandcommissarissen die elke maand op bezoek gaan in de gemeenschapsinstellingen en voorzieningen veilig verblijf in Vlaanderen en in het Vlaams Detentiecentrum: gesloten plekken waar jongeren verblijven. Ze polsen naar de beleving van de jongeren en zien toe op hun rechten. Dit jaar sprongen de volgende zaken in het oog:

- Dat jongeren nog te vaak en te lang alleen in **afzondering** zitten.
- In het **Vlaams Detentiecentrum** zagen de maandcommissarissen jongeren met zware psychiatrische problemen en zetten ze vraagtekens bij hun uithandengeving.
- In de **gemeenschapsinstellingen** hoorden ze meer verhalen over politie-interventies. Soms komt daar dwang en geweld bij kijken.
- In **veilig verblijf** zeggen jongeren dat de controle – ook de controle online – soms zwaar doorweegt.

Focus op afzondering

In haar vijfde jaarverslag besteedt de Commissie extra aandacht aan hoe jongeren afzondering en isolatie beleven.

“We zijn blij te zien dat de gemeenschapsinstellingen al een parcours aflegden over afzondering. En dat de voorzieningen veilig verblijf er van in het begin een visie over ontwikkelen. **De dagen dat afzondering vanzelfsprekend was, zijn echt wel voorbij.** Toch vertellen jongeren verhalen die bij ons vragen oproepen over de naleving van hun rechten. Die ons ervan overtuigen dat het nog **anders kan en moet**, en dat het in dat zoeken belangrijk is om te **luisteren hoe jongeren dat ervaren en welke alternatieven** ze zien”, zegt kinderrechtencommissaris en commissievoorzitter Caroline Vrijens.

De Commissie maakt zich zorgen over het hoe, waarom en hoelang van afzondering. Afzondering betekent dat jongeren gedwongen alleen tijd doorbrengen in een aparte afzonderingsruimte of op hun kamer. Dat gebeurt voor de veiligheid, als straf, als vast onderdeel van de dag of om andere redenen. **De Commissie vraagt om niet meer af te zonderen als straf**, zoals wetenschappelijk onderzoek ook aanbeveelt.

“Als ik op mijn kamer moet zitten, voel ik me boos, of bang, of verdrietig. Als ik die dingen voel, is er kans dat ik de controle over mezelf verlies, dat weet ik van mezelf. En als dat gebeurt, zit ik nog langer alleen en wordt het alleen maar erger. Dus probeer ik mezelf te beheersen. Maar hoe meer ik alleen zit en me opgesloten voel, hoe erger het wordt.” Jongere in gemeenschapsinstelling

Jongeren in afzondering voelen zich vaak eenzaam. Ze zeggen dat alleen zijn met hun gedachten niet helpt om rustig te worden, integendeel. Als ze op hun kamer zitten, lukt het vaak niet om de begeleiders te bereiken als ze die nodig hebben. En in de afzonderingsruimte voelen ze zich helemaal alleen gelaten. **De Commissie vraagt dat als een jongere in afzondering moet, er altijd iemand in de buurt blijft**, het liefst in dezelfde ruimte.

“Ze zorgen echt niet voor je als je in de cel zit. Ze zouden moeten komen kijken, maar ze droppen je daar en dan vergeten ze je letterlijk. Ze laten je daar helemaal alleen. Ze kijken een beetje door de camera, maar ze komen niet. Ook niet als je op die knopjes duwt. Ik zou gewoon willen dat er iemand eens komt praten, dat je daar niet alleen bent. Heb je die cel al eens gezien? Daar wil je echt niet alleen zijn.” Jongere in gemeenschapsinstelling

Positieve evoluties in leefklimaat

Naast het jaarthema afzondering brengt de Commissie verslag uit over aspecten die fundamenteel zijn voor jongeren zoals het leefklimaat in de voorziening, de infrastructuur, het contact van de jongeren met de buitenwereld, hun privacy, het optreden van de politie, de gezondheidszorg die ze wel of niet krijgen, het onderwijs, de vrije tijd. De Commissie stelde zeker evoluties vast in de voorzieningen:

De laatste jaren maken de instellingen serieus werk van hun leefklimaat, zoals de Commissie telkens in haar jaarverslagen vraagt. Jongeren die verschillende keren terugkeren of al lang in de voorziening zijn, beginnen dat ook te voelen. En toch zijn er nog heel wat uitdagingen als je hoort wat jongeren naar voren brengen.

Het personeelstekort in de jeugdhulp weegt ook op de voorzieningen met een gesloten mandaat. Die druk geeft spanningen en dat voelen de maandcommissarissen ook. Toch zien ze vaak begeleiders die het beste van zichzelf geven en die naast hun dagelijkse opdracht werk maken van de aanbevelingen van de Commissie.

Detentiecentrum: geen opvangplek voor jongeren met psychiatrische problemen

In het Vlaams Detentiecentrum Beveren verblijven jongeren die uit handen gegeven zijn. Ze wachten er hun proces af of zitten een straf uit die een rechter voor volwassenen ze oplegde. In principe gaat het om jongeren van wie de jeugdrechter vindt dat ze beschouwd kunnen worden als volwassenen.

Toch zag de Commissie er jongeren met serieuze psychiatrische problemen en soms met een heel laag ontwikkelingsniveau. Het lijkt erop dat ze vooral uit handen gegeven worden omdat de jeugdpsychiatrie geen sluitende oplossingen heeft. De redenering lijkt te zijn dat de jongeren via de uithandengeving in aanmerking komen voor internering. De Commissie heeft daar grote vragen bij. De maandcommissarissen denken niet dat uithandengeving en internering duurzame oplossingen zijn voor jongeren met dat profiel.

“Volgens de psychosociale dienst van de gevangenis functioneert deze jongen op het niveau van een zesjarige. Hij kan zijn bed niet opmaken, kan zich niet scheren, alleen heel eenvoudige handelingen lukken want zijn handen verkrampen in stresssituaties. We hadden een eenvoudig gesprek, inderdaad zoals je met een kind

uit het eerste, tweede leerjaar zou hebben.” *Maandcommissaris Vlaams Detentiecentrum*

Politietussenkomsten in Gemeenschapsinstellingen: zorg voor structureel overleg

Een opvallend verschil met vorig jaar was het aantal klachten over contact met de politie. Soms was dat vóór het verblijf in de instellingen, maar jongeren en opvoeders vertelden ook over politietussenkomsten in de leefgroepen. Soms gaat het over buitensporig geweld. De instellingen investeren in een goede samenwerking met de politie. Toch hoorden de maandcommissarissen te vaak verhalen van zowel begeleiders als jongeren over geweld. Het blijft belangrijk om genoeg structureel overleg in te bouwen.

“De politie moest komen voor een andere jongere. Ze hebben onnodig veel pepperspray gebruikt. Ik had er zelfs last van toen ik op de gang kwam.” *Jongere in gemeenschapsinstelling*

“Er was een tussenkomst van de politie, en de jongen kreeg een klap van de politie: zelf zegt hij dat er een knie in zijn gezicht geduwd is. Zijn oogkas ziet ook bij mijn bezoek (een week later) nog blauw en zijn oog is bloeddorlopen. Ik spreek de begeleiders. Ze geven toe dat de tussenkomst hardhandiger verliep dan nodig was. Er is een doktersattest opgesteld zodat de jongere eventueel een klacht kan indienen.” *Maandcommissaris in gemeenschapsinstelling*

Voorzieningen veilig verblijf: ga bewust om met controlerende maatregelen

Sinds deze maand komen alleen nog jongeren die feiten gepleegd hebben in een gemeenschapsinstelling. Wie geen feiten pleegde maar toch extra beveiliging nodig heeft, kan terecht in veilig verblijf. Voorzieningen zoeken met veel engagement naar manieren om die beveiliging te bieden, naast een deur op slot doen.

Het laatste jaar waren er wel wat bezorgdheden of die hulpvorm gesloten genoeg is. Maar uit wat we horen van jongeren in sommige instellingen blijkt dat ze het regime wel degelijk als erg strak ervaren:

“We moeten berichten sturen: als we de tram nemen, als we een winkel binnengaan, als we een winkel buiten gaan, als we naar een andere winkel gaan. Als we buiten de instelling niet onmiddellijk reageren op berichten van de begeleiders of als we te lang inactief zijn, verhoren ze ons achteraf.” *Jongere in veilig verblijf*

Einde bericht

Dit is de Commissie van Toezicht voor Jeugdinstanties

De Commissie bestaat uit maandcommissarissen die elke maand ‘hun’ instelling bezoeken. Het zijn vrijwilligers die het reilen en zeilen in de voorziening opvolgen. Ze praten er met

jongeren en begeleiders. Ze luisteren naar wat er leeft, naar wat jongeren bezighoudt. Zo waken ze mee over de rechten van de jongeren.

De maandcommissarissen komen in voorzieningen met een mandaat tot geslotenheid. Dat gaat over drie gemeenschapsinstellingen, waar jongeren verblijven die feiten gepleegd hebben. Tot voor kort verbleven daar ook jongeren die geen feiten pleegden, maar wel extra beveiliging nodig hadden. Zij moeten voortaan terechtkomen in de voorzieningen veilig verblijf. Daarvan zijn er nu dertien, en ook zij krijgen bezoek van de commissie. Tot slot komen de maandcommissarissen in het Vlaams Detentiecentrum in Beveren, waar plek is voor acht jongeren die uit handen gegeven zijn na ernstige feiten.

De Commissie van Toezicht voor Jeugdinstanties is ingebed in het Kinderrechtencommissariaat. Het is een toezichtsorgaan voor de gemeenschapsinstellingen en de voorzieningen Veilig Verblijf.

Het volledige jaarverslag kunt u hier downloaden:

www.cvtj.be

Meer info

Eline Strik, secretaris Commissie van Toezicht voor Jeugdinstanties
eline.strik@vlaamsparlement.be, 0473 56 20 94